2019. november 28., csütörtök

P9_TA(2019)0081

Az Oroszországi Föderáció közelmúltbeli intézkedései az 1991. január 13-i vilniusi tragikus események kivizsgálásában részt vett litván bírák, ügyészek és nyomozók ellen

Az Európai Parlament 2019. november 28-i állásfoglalása az Oroszországi Föderáció által az 1991. január 13-i vilniusi tragikus események kivizsgálásában részt vevő litván bírákkal, ügyészekkel és nyomozókkal szemben a közelmúltban hozott intézkedésekről (2019/2938(RSP))

(2021/C 232/09)

Az Európai Parlament,

— tekintettel az Oroszországi Föderációról szóló korábbi állásfoglalásaira,

— tekintettel az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményre (Emberi Jogok Európai Egyezménye),

— tekintettel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatára,

— tekintettel a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára,

— tekintettel a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezményre,

— tekintettel az Európai Unió Alapjogi chartájára,

— tekintettel az Egyesült Nemzetek Szervezetének az igazságszolgáltatás függetlenségére vonatkozó alapelveire,

— tekintettel az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottságban a közelmúltban, 2019. november 12-én tartott eszmecserére ([1]),

— tekintettel eljárási szabályzata 132. cikkének (2) és (4) bekezdésére,

A. mivel a Molotov-Ribbentrop Paktum közvetlen következményeként a kommunista Szovjetunió más országok mellett magához csatolta a Litván Köztársaságot is;

B. mivel az Oroszországi Föderáció az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és az emberi jogok európai egyezménye alapján vállalt kötelezettségei értelmében, valamint az Európa Tanács és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet teljes jogú tagjaként elkötelezte magát a demokrácia alapelvei, a jogállamiság és az emberi jogok tiszteletben tartása mellett;

C. mivel 1991. január 11. és 13. között a Szovjetunió fegyveres erői agressziót követtek el a független litván állammal szemben és azok ellen, akik békésen próbálták megvédeni a vilniusi tévétornyot, aminek következtében 14 ember életét vesztette és közel 800 ember megsebesült; mivel a szovjet fegyveres erők elnyomó fellépései az 1991. augusztusi moszkvai puccskísérletig folytatódtak;

D. mivel a vérontást világszerte számos szereplő – köztük az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság Legfelsőbb Tanácsának vezetője néhány nappal később egy Moszkvában tartott tömegdemonstráció során – elítélte;

E. mivel az Orosz Föderáció az államok közötti kapcsolatok alapjáról szóló, a Litván Köztársaság és az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság között 1991. július 29-én létrejött szerződésben elismerte a független Litván Köztársaság 1990. március 11-i helyreállítását;

([1]) https://www.europarl.europa.eu/ep-live/hu/committees/video?event=20191112-0900-COMMITTEE-LIBE

F. mivel az Oroszországi Föderáció, amely a Szovjetunió utódállama, átvállalta a volt Szovjetunió jogait és kötelezettségeit;

G. mivel a vilniusi regionális bíróság 2019. március 27-én ítéletet hozott az úgynevezett „január 13. ügyében", amelyben háborús bűncselekményekben és emberiesség elleni bűncselekményekben bűnösnek találta Dmitrij Jazovot, a Szovjetunió volt védelmi miniszterét, Vlagyimir Uszhopcsikot, a szovjet hadsereg volt vilniusi helyőrségi parancsnokát, Mihail Golovatovot, a KGB különleges erőinek korábbi parancsnokát, valamint 64 orosz, belarusz és ukrán állampolgárt, akik részt vettek a litván állam elleni agresszióban;

H. mivel Jurij Mel és Gennagyij Ivanov volt szovjet tisztek kivételével a támadás többi elkövetőjével szemben az eljárást távollétükben folytatták le, és a vádlottakra kiszabott börtönbüntetések leghosszabb időtartama 14 év; mivel a 2019 tavaszán hozott ítéletek a Litvánia függetlenségének 1990. március 11-i kikiáltását követő tragikus eseményekkel és a szovjetek arra irányuló kísérletével kapcsolatosak, hogy Litvániát függetlenségi nyilatkozatának visszavonására kényszerítsék, ami az 1990 első félévében bevezetett blokáddal kezdődött, és 1991 januárjában a litván kormány megdöntésére irányuló brutális erőfeszítésekben érte el tetőpontját;

I. mivel a január 13. ügyben folytatott tárgyalást megelőző nyomozás során a Litván Köztársaság hatóságai aktívan kérték, hogy az Oroszországi Föderáció illetékes hatóságai nyújtsanak jogsegélyt e büntetőeljárásokban, az Oroszországi Föderáció azonban nem működött együtt;

J. mivel az Oroszországi Föderáció vélhetően aktívan rejtegeti és védelmezi az ártatlan és fegyvertelen polgári személyek elleni fegyveres agressziót végrehajtó főtiszteket és elkövetőket, például Mihail Golovatovot, aki az 1991. januári események idején magasrangú katonatiszt volt, továbbá minden lehetséges intézkedést meghoz, hogy segítse őket a felelősségre vonás elkerülésében;

K. mivel a bírósági ítéletre adott kezdeti orosz reakció negatív volt, az orosz Állami Duma azt állította, hogy a tárgyalás „politikai indíttatású" és „a történelem átírására irányuló kísérlet" volt, az orosz külügyminisztérium pedig bejelentette, hogy „további válaszlépéseket fog tenni";

L. mivel 2018 júliusa és 2019 áprilisa között az Oroszországi Föderáció Nyomozó Bizottsága büntetőeljárást indított a Litván Köztársaság január 13. ügyben folytatott nyomozásban vagy ítélethozatalban részt vevő ügyészei, nyomozói és bírái ellen az Oroszországi Föderáció Büntető Törvénykönyvének 299. és 305. cikke alapján, amelyek szerint büntetőjogi felelősség állapítható meg „egyértelműen ártatlan személy büntetőjogi felelősségre vonása" és „bíró (bírák) által tudatosan hozott igazságtalan ítélet, határozat vagy más jogi aktus" esetén;

M. mivel ez az Oroszországi Föderáció által kezdeményezett politikai indíttatású büntetőeljárás arra irányuló törekvésekhez vezethet, hogy az Interpol rendszerével és más, két- és többoldalú együttműködési megállapodásokkal visszaéljenek abból a célból, hogy a kutatások, kihallgatások és letartóztatások során korlátozzák a január 13. ügyben folytatott nyomozás és bírósági tárgyalás keretében eljáró ügyészek és bírák jogait; mivel az Oroszország Föderáció megkísérelhet nemzetközi elfogatóparancsot kérni az ebben az eljárásban részt vevő litván tisztviselők ellen;

N. mivel az Oroszországi Föderáció államilag ellenőrzött médiája és hivatalos képviselői a demokráciák elleni hibrid fenyegetés részét képező propaganda- és félretájékoztatási kampányt folytatnak azzal a céllal, hogy összeesküvés-elméleteket alakítsanak ki a január 13. üggyel kapcsolatban;

O. mivel a jogállamiság, amelynek a bírói függetlenség is részét képezi, az EU alapját képező közös értékek egyike; mivel a Szerződések értelmében a Bizottság a Parlamenttel és a Tanáccsal együtt felelős a jogállamiság mint az Unió alapvető értéke tiszteletben tartásának, valamint az uniós jog, értékek és elvek tiszteletben tartásának biztosításáért;

P. mivel az egyes tagállamok bírái egyben az Európai Unió egészének bírái is;

2019. november 28., csütörtök

Q. mivel az igazságszolgáltatás függetlensége a jogállamiság alapját képezi és elengedhetetlen a demokrácia működéséhez és az emberi jogok tiszteletben tartásához; mivel az igazságszolgáltatás függetlenségét az Alapjogi Charta 47. cikke és az emberi jogok európai egyezményének 6. cikke rögzíti;

R. mivel az ENSZ igazságszolgáltatás függetlenségére vonatkozó alapelvei kimondják, hogy minden kormányzati és egyéb intézmény köteles tiszteletben tartani az igazságszolgáltatás függetlenségét; mivel azt is kimondják, hogy tilos bármilyen nem helyénvaló vagy jogosulatlan beavatkozás az igazságszolgáltatás folyamatába ([2]);

S. mivel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata rögzíti a törvény előtti egyenlőség elvét, az ártatlanság vélelmét és a törvény szerint felállított független és pártatlan bíróság előtti méltányos és nyilvános tárgyaláshoz való jogot;

T. mivel a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló – az Oroszországi Föderáció által ratifikált – európai egyezmény 1. cikke szerint „a Szerződő Felek kötelezik magukat arra, hogy az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően a legszélesebb körben jogsegélyt nyújtanak egymásnak az olyan bűncselekményeket illető bírósági eljárásokban, amelyek büntetése a jogsegélykérelem idején a megkereső Fél igazságügyi hatóságainak a joghatósága alá tartozik”;

U. mivel az Oroszországi Föderáció egyre több nemzetközi jogi normát és kötelezettséget megsért, és olyan álláspontokat képvisel, amelyek ellentétesek a jószomszédi kapcsolatokkal, aláásva ezzel a jövőbeli együttműködés minden lehetőségét;

1. szolidaritását és együttérzését fejezi ki a január 13. ügy áldozatainak családtagjai felé;

2. megállapítja, hogy az Oroszországi Föderáció hatóságainak litván bírákkal és ügyészekkel kapcsolatos intézkedései alapvető jogi értékeket sértenek, különösen az igazságszolgáltatás függetlenségét, valamint azt az elvet, hogy az emberi jogokat és szabadságokat csak a nemzetközi jog által előírt célokból lehet jogszerűen korlátozni;

3. emlékeztet arra, hogy az ügyészek és bírák szakmai tevékenységük miatti büntetőeljárás alá vonása az elfogadhatatlan külső befolyás egy formája, amely sérti a jog elsőbbségét;

4. hangsúlyozza, hogy az ilyen ügyekben az ügyészek és bírák elleni büntetőeljárások nem tekinthetők legitimnek;

5. határozottan elítéli a nemzetközi jog alapvető elveinek és normáinak az orosz hatóságok által a fentiek szerint elkövetett megsértését, és tiltakozik a politikai indíttatású büntetőeljárásokkal szemben;

6. kifejezi szolidaritását az Oroszországi Föderáció által ebben az ügyben vád alá helyezett litván ügyészekkel, nyomozókkal és bírákkal, valamint a litván kormány arra irányuló erőfeszítéseivel, hogy felhívja a figyelmet az ügyre, és csökkentse az orosz hatóságok által jogszerűtlenül megvádolt személyeknek okozott kárt és az őket fenyegető veszélyt;

7. hangsúlyozza, hogy a bírák és ügyészek függetlenségének egyetemesen elismert biztosítékai tiltják, hogy bármilyen módon beavatkozzanak a bíróság igazságszolgáltatási tevékenységébe, akár a legcsekélyebb mértékben befolyásolják az ítélethozatalt, bírót büntetőeljárás alá vonjanak az általa hozott ítélet miatt, vagy beavatkozzanak az ügyészség munkájába az egyes ügyek nyomozása során;

8. felszólítja az Oroszországi Föderáció hatóságait, hogy szüntessék meg a január 13. ügyben eljáró litván ügyészek, nyomozók és bírák ellen indított büntetőeljárásokat;

9. felszólítja Oroszországi Föderáció hatóságait, hogy az államok közötti kapcsolatok alapjáról szóló, a Litván Köztársaság és az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság között 1991. július 29-én létrejött szerződés végrehajtása keretében értékeljék azon személyek elszámoltathatóságát, akik a litván állam elleni 1991. január 11–13-i agressziót vezették vagy abban részt vettek, és segítsék a Litván Köztársaság bűnüldöző hatóságait abban, hogy a január 13. ügyben igazságot szolgáltassanak;

([2]) https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx

10. felszólítja az Oroszországi Föderáció és Belarusz hatóságait, hogy tegyenek eleget a Litván Köztársaság kölcsönös jogsegély iránti kérelmeinek a január 13. ügyben;

11. felszólítja az orosz hatóságokat, hogy hagyjanak fel az Oroszországi Föderáció tisztviselői által a január 13. üggyel kapcsolatban tett felelőtlen félretájékoztatással és propagandanyilatkozatokkal;

12. felszólítja a tagállamokat, hogy a január 13. ügyben eljáró litván ügyészekkel és bírákkal szemben az Oroszországi Föderációban folytatott büntetőeljárással kapcsolatban az Oroszországi Föderáció részéről érkező kölcsönös jogsegély iránti kérelem esetén tekintsék az ügyet politikai indíttatású ügynek, szorosan működjenek együtt a litván hatóságokkal, és tagadják meg jogsegély nyújtását ebben az ügyben az Oroszországi Föderáció részére;

13. felszólítja az Interpol aktáinak ellenőrzésével foglalkozó, a politikai természetű, visszaélésszerű elfogatóparancsok megelőzéséért felelős bizottságot (CCF), hogy éberen figyeljen oda minden olyan nemzetközi elfogatóparancsra, amelyet a megvádolt litván tisztviselőkkel szemben adtak ki; felszólítja valamennyi tagállamot és az Interpol Alapokmányának többi aláíróját, hogy hagyjanak figyelmen kívül minden, a vád alá helyezett litván tisztviselők ellen kiadott nemzetközi elfogatóparancsot; felszólítja az Interpolt, hogy hagyja figyelmen kívül a január 13. ügyhöz kapcsolódó valamennyi elfogatóparancs iránti orosz kérelmet;

14. felszólítja az összes uniós tagállamot, hogy tartózkodjanak a litván bírák, ügyészek és nyomozók elleni büntetőeljárásokban felhasználható személyes adatok Oroszország részére történő továbbításától;

15. felszólítja a tagállamokat, hogy teljes mértékben működjenek együtt európai szinten az Oroszországgal kapcsolatos politikáik terén, mivel a nagyobb következetesség és koordináció alapvető fontosságú a hatékonyabb uniós politika megvalósítása szempontjából, továbbá hogy tegyenek nagyobb erőfeszítéseket a rezilienciaépítés érdekében, valamint törekedjenek a demokratikus folyamatok és a független igazságszolgáltatás támogatását és megerősítését szolgáló gyakorlati megoldásokra;

16. felhívja a Tanács és a Bizottság elnökét, valamint az alelnököt/főképviselőt és a tagállamokat, hogy továbbra is szorosan kövessék nyomon az ilyen eseteket, vessék fel ezeket a kérdéseket az Oroszországi Föderációval folytatott különböző megbeszéléseken és találkozókon, és tegyenek jelentést a Parlamentnek az orosz hatóságokkal folytatott eszmecserékről, egyúttal maradéktalanul tájékoztassák az orosz hatóságokat az Európai Unió ebben az ügyben és a többi kapcsolódó ügyben tanúsított egységéről és szolidaritásáról; ösztönzi a tagállamokat, hogy vessék fel ezt az ügyet az orosz hatóságokkal folytatott kommunikációjuk során;

17. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Bizottság alelnökének/az Unió kül- és biztonságpolitikai főképviselőjének, a Tanácsnak, a Bizottságnak, a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek, az Európa Tanácsnak, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetnek, valamint az Oroszországi Föderáció és Belarusz elnökeinek, kormányainak és parlamentjeinek.